

ДОВІДНИК З ЕКОПОЛІТИКИ

Цю публікацію підготовлено в рамках реалізації проекту «Підтримка Парламенту України з питань сталої енергетики та охорони довкілля», що впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні за фінансової підтримки Швеції.

Довідник містить інформацію щодо розробки та реалізації політики, основ політики та права ЄС у сфері охорони довкілля, виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, актуальних міжнародних природоохоронних угод, стейкхолдерів в екологічній політиці, а також щодо інших актуальних питань в екологічній політиці України.

Координація проекту: Андрій Заїка, Ірина Герасименко, Вікторія Яшкіна

Над матеріалом працювали: Андрій Андрусевич, Наталія Андрусевич, Зоряна Козак.

Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля»

www.rac.org.ua

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам/авторкам та упорядникам/упорядницям цього видання і не обов'язково відображають погляди Уряду Швеції, Посольства Швеції в Україні чи Програми розвитку ООН в Україні. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори/авторки та упорядники/упорядниці публікації.

Програма розвитку ООН в Україні
 Кловський узвіз, 1, Київ 01021, Україна
 Тел.: +380 (44) 253-9363
www.ua.undp.org

ЗМІСТ

ВСТУП	Розділ I. РОЗРОБКА І РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ	Розділ II. ПОЛІТИКА ТА ПРАВО ЄС У СФЕРІ ДОВКІЛЛЯ
4	5	11
Розділ III. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ	Розділ IV. АКТУАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ	Розділ V. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ
19	25	32
Розділ VI. СТЕЙКХОЛДЕРИ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ	АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ	
43	51	

ВСТУП

Питання екологічної політики і права останнім часом все частіше з'являються на політичному порядку денному. Прогрес у досягненні екологічних цілей і завдань — складний, довготривалий і вартісний. Він потребує від урядовців, парламентарів, громадськості не лише політичної волі для імплементації, але й спеціальних знань: від розробки політики до особливостей імплементації законодавства ЄС.

Довідник пропонує розібратись із основними поняттями, які необхідні для щоденної роботи сучасного, екологічно свідомого та відповідального депутата. Довідник умовно поділений на шість розділів, спрямованих на ознайомлення з основами розробки і реалізації екологічної політики, засадами політики і права ЄС у сфері довкілля, Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, актуальними міжнародними договорами у сфері охорони довкілля, актуальними питаннями екологічної політики в Україні, стейкхолдерами в екологічній політиці України.

Кожен розділ містить схему для полегшення сприйняття тематики, а також основні поняття і терміни, необхідні для розуміння питань, правової бази та джерел інформації. В кінці довідника міститься алфавітний покажчик усіх термінів і понять, які використовуються у довіднику.

Сподіваємось, що довідник стане настільною підручною книгою для депутатів, їхніх помічників, урядовців, та усіх, кому важливо, щоб екологічна політика і право нашої країни були прогресивними, відповідали сучасним міжнародним та європейським трендам, а екологічні зобов'язання відповідно до Угоди про асоціацію були повністю виконані.

РОЗДІЛ І. РОЗРОБКА І РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ

СХЕМА 1. Цикл політики

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ЕТАПИ ЦИКЛУ ПОЛІТИКИ

<p>ПОЛІТИКА (державна політика, policy)</p>	<p>Комплекс стратегічних дій влади, спрямований на вирішення окресленого кола питань чи проблеми. Слід відрізнити термін «політика» у поданому розумінні від загального застосування цього терміну для позначення політичних процесів у країні загалом. У багатьох розвинених країнах політики відображені у відповідних програмних документах (незалежно від назви). В Україні документами, найближчими за змістом до «державної політики», є стратегії.</p>
<p>ЦИКЛ ПОЛІТИКИ</p>	<p>Повторюваний процес, що включає визначення проблеми, розробку варіантів її вирішення, обрання найприйнятнішого варіанту, проектування політики, практичне впровадження та її оцінку. Кожен етап передбачає публічні консультації та обговорення.</p>
<p>ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ</p>	<p>Перший етап циклу політики, який спрямований на встановлення та аналіз проблеми: виявлення причин, негативних проявів (наслідків) та масштабу проблеми. У публічній сфері, як правило, наголос робиться на негативних наслідках існування проблеми з метою спонукати (переконати) владу внести проблему у свій порядок денний (або зробити її пріоритетом). Аналіз проблеми може спростувати факт її наявності, а може виявити нову, підтвердити чи уточнити попередньо встановлену. Виявлення причин є ключовим для пошуку рішення. Масштаб проблеми дозволяє пріоритезувати роботу, визначити рівень вирішення проблеми.</p>
<p>РОЗРОБКА ВАРІАНТІВ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ</p>	<p>Наступний після визначення проблеми етап циклу політики. Цей етап передбачає напрацювання кількох реалістичних варіантів вирішення проблеми. Цей етап є часто проблемним для реалізації та, навіть, прихованим для осіб, що приймають рішення, оскільки учасники процесу схильні зосереджуватись на одному, «правильному» варіанті, а інші розробляються свідомо гіршими. Окрім того, владі часто пропонують вже готовий проект рішення (наприклад, проект закону), який завжди втілює лише один із варіантів можливого вирішення проблеми, що залишає прихованими інші можливі реалістичні опції.</p>
<p>ОБРАННЯ НАЙБІЛЬШ ПРИЙНЯТНОГО ВАРІАНТУ</p>	<p>Один із найскладніших етапів циклу політики для осіб, що приймають рішення: він передбачає прийняття рішення щодо суті майбутньої політики. Якщо попередні два етапи потребують експертного підходу, цей етап є політичним вибором за своєю сутністю, хоч і повинен спиратись на експертну думку. Серед важливих критеріїв для обрання майбутнього варіанту політики виділяють: результативність (чи буде вирішена проблема повністю або частково), ефективність (співвідношення витрат та вигод), реалістичність (здійсненність), справедливість та гнучкість (наскільки запропонований варіант може адаптуватись до змін у майбутньому).</p>

ПРОЄКТУВАННЯ ПОЛІТИКИ

Розробка та затвердження проєкту політики. Як правило, політика – це комплекс дій (заходів), проте з точки зору народного депутата проєктування політики за певних обставин може означати розробку законопроєкту. Національна стратегія чи план – чудовий приклад вже запроєктованої та прийнятої державної політики. Проте за певних умов, особливо, якщо причини проблеми головним чином полягають у відсутності чи неналежному законодавчому регулюванні якогось питання, прийняття системного закону може за своїм змістом відповідати цьому етапові циклу політики або складати його частину. Інколи заплановані законодавчі дії є лише частиною державної політики: за таких умов можна вважати, що законотворча робота парламенту є частиною наступного етапу – впровадження політики.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ

Це реалізація прийнятої політики. Очевидно, що впровадження політики може передбачати дії різних суб'єктів – парламенту, уряду, місцевих адміністрацій, органів місцевого самоврядування, бізнесу, громадян тощо. Гнучкість – важливий елемент державної політики, який на етапі впровадження передбачає певну свободу дій суб'єктів її впровадження. Як зазначалось, за певних умов прийняття законодавчих актів може бути частиною цього етапу. Необхідним елементом цієї стадії є моніторинг впровадження, який має відбуватись з використанням попередньо визначених показників. Моніторинг дозволяє скоригувати впровадження політики і здійснювати її оцінку в майбутньому.

ОЦІНКА ПОЛІТИКИ

Необхідний етап циклу політики, який у першу чергу дозволяє оцінити ефективність впровадження державної політики та, за потреби, скорегувати її. Здійснення такої оцінки передбачає наявність чітких визначених під час проєктування політики цільових показників. Результати оцінки впровадження політики можуть «повернути» осіб, що приймають рішення, на будь-який інший етап циклу політики. Наприклад, впровадження політики могло спричинити неочікувані негативні наслідки, у тому числі в дотичних сферах, що потребуватиме повернення на етап визначення проблеми з метою корегування політики. З точки зору роботи ВРУ, комітетські або парламентські слухання можуть бути корисним інструментом процесу оцінювання.

ДОКУМЕНТИ

У ЦИКЛІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

ЗЕЛЕНА КНИГА	Документ, який готується з метою публічного обговорення на етапі постановки проблеми та можливих шляхів її вирішення. В Європейському Союзі метою зелених книг є розпочати обговорення на рівні ЄС певного питання (проблеми). У деяких країнах зелені книги містять пропозиції чи наміри уряду щодо змісту пропонованої державної політики.
БІЛА КНИГА	Документ, що містить конкретне бачення влади щодо її майбутньої політики. В Європейському Союзі біла книга готується та оприлюднюється для цілей широких політичних та громадських консультацій (проект майбутньої політики). У деяких країнах біла книга, по-суті, містить вже затверджене бачення уряду/ парламенту щодо його майбутньої політики у певній сфері (наприклад, у Великобританії) і може навіть містити проекти певних рішень чи, навіть, законів. Часто білі книги розробляються як наступний етап після обговорення зелених книг. В Україні білі книги готуються переважно силовими відомствами, зокрема Міністерством оборони України, проте вони носять інформаційний характер.
АНАЛІТИЧНИЙ ДОКУМЕНТ	Результат дослідження (аналізу) політики, який має на меті вплинути на процес політики на будь-якому етапі її циклу. Як правило, готується аналітичними центрами та організаціями. Аналітичні документи, відповідно, часто містять не лише висновки, але й рекомендації. В залежності від типу аналітичного документу та етапу циклу політики, вони можуть включати як первинні дослідження (особливо на етапі визначення проблеми та оцінки), так і спиратись на вже існуючі первинні дослідження.
АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА	Невеликий за обсягом документ, зазвичай спрямований на основних суб'єктів прийняття рішення. Аналітична записка може готуватись як у формі резюме на основі аналітичного документу, так і самостійно (у такому випадку її предметом є конкретне вузьке питання).
ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА ПРОГРАМА	В Україні це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, що здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням. Державні цільові програми затверджуються Верховною Радою та практично є єдиним реальним інструментом державного планування в Україні на загальнодержавному рівні. Їх розробка, прийняття, виконання та оцінка детально регулюються спеціальним законом.

СТРАТЕГІЇ, ПРОГРАМИ ТА ПЛАНИ

Види документів державного планування (відповідно – від більш загального до більш детального рівня планування). Як правило, програми та плани містять перелік конкретних заходів, спрямованих на досягнення певної мети. Програми можуть затверджуватись на виконання стратегій, а плани у свою чергу часто приймаються на виконання програм. В Україні, за невеликим винятком, відсутня система державного прогнозування та планування, яка б чітко визначала поняття, порядок прийняття та зміст стратегій, програм та планів. На практиці, на загальнодержавному рівні стратегії приймаються Президентом України, КМУ та ВРУ. Програми (окрім державних цільових програм) та плани як правило приймаються Урядом. Планування територіально-розвитку відбувається у відповідності до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» та є чітко регламентованою діяльністю.

ПРАВОВА БАЗА

- Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 № 1621-IV.

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- Браун, Пол. Посібник з аналізу державної політики / Пер. з англ. – К.: Основи, 2000. – 243 с.
- Веймер Д. Л., Вайнінг А.Р. Аналіз політики: концепції і практика / Пер.з англ. за наук. ред. О. Кілієвича. – К.: Основи, 1998. – 654 с.
- Кобець Роман. Аналіз політики для потреб лобістської кампанії. Навч. посіб. / Фонд «Європа XXI», Т-во Лева. – К., 2007. – 212 с.
- [Перевірка доцільності пташиної та оселищної директив: уроки для України.](#) – Аналітичний документ. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». – 2018.- 34 с. www.rac.org.ua
- [Імплементція екологічних зобов'язань в умовах дерегуляції в Європейському Союзі: досвід кращих практик для України.](#) Аналітичний документ. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». – 2017 - 38 с. / www.rac.org.ua
- Відео-курс «Засади аналізу державної політики» (доступний у YouTube).

РОЗДІЛ II. ПОЛІТИКА ТА ПРАВО ЄС У СФЕРІ ДОВКІЛЛЯ

СХЕМА 2. Джерела права ЄС

ДЖЕРЕЛА ПРАВА ЄС

<p>ACQUIS COMMUNAUTAIRE («доробок спільноти»)</p>	<p>Правова система ЄС, що включає акти законодавства ЄС. Право ЄС має перевагу над національним правом, а пряма дія норм права ЄС означає, що фізичні та юридичні особи можуть посилатись на нього, навіть якщо таких норм немає в національному праві. Акти права ЄС поділяються на джерела первинного права, до яких належать установчі договори, та акти вторинного права (головним чином, директиви, регламенти і рішення).</p>
<p>УСТАНОВЧІ ДОГОВОРИ ЄС</p>	<p>Джерела первинного права ЄС, які встановлюють цілі ЄС, визначають правила для європейських інституцій щодо прийняття рішень та зв'язку ЄС з державами-членами. Зокрема, це Договір про Європейський Союз і Договір про функціонування Європейського Союзу.</p>
<p>ДИРЕКТИВА</p>	<p>Джерело вторинного права ЄС. Директива є обов'язковою щодо результату, якого необхідно досягти, для кожної держави-члена, якій її адресовано, проте залишає національним органам влади вибір форми та засобів. Особливістю впровадження директиви є досягнення цілі, яка поставлена в директиві.</p>
<p>РЕГЛАМЕНТ</p>	<p>Джерело вторинного права ЄС. Регламенти встановлюють загальні правила, які однаково застосовуються в усіх державах-членах ЄС. Регламенти є обов'язковими для виконання у всій своїй повноті та застосовуються безпосередньо в усіх державах-членах. Вони мають пряму юридичну дію без подальшої імплементації в національне законодавство держав-членів.</p>
<p>РІШЕННЯ</p>	<p>Це індивідуальні акти, які є обов'язковими у повному обсязі для тих суб'єктів європейського права, яким вони адресовані. Як правило, рішення стосуються спеціальних, вузьких, переважно технічних питань.</p>
<p>РЕКОМЕНДАЦІЇ</p>	<p>Це акти, за допомогою яких інституції ЄС пропонують добровільно вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення.</p>
<p>ВИСНОВКИ</p>	<p>Акти, що виражають офіційну позицію інституцій ЄС з якогось питання.</p>
<p>МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ЄС</p>	<p>Особлива група джерел права ЄС, які закріплюють зобов'язання ЄС та його держав-членів на міжнародній арені. Міжнародні угоди, укладені ЄС, носять обов'язковий характер для інституцій ЄС та держав-членів ЄС.</p>
<p>ПРАКТИКА СУДУ ЄС</p>	<p>Рішення, що виносяться Судом ЄС, розглядаються як прецеденти і є обов'язковими для усіх держав-членів. Це дуже важливо у тих випадках, коли мова йде про тлумачення установчих актів, даних Судом, та при прийнятті рішень щодо запитів національних судових установ.</p>

**ОФІЦІЙНИЙ
ВІСНИК ЄС**
(Official Journal
of the European
Union (OJ))

Офіційне видання ЄС, в якому оприлюднюються директиви та інші законодавчі акти ЄС. Друкується кожного робочого дня всіма офіційними мовами ЄС. Складається з двох частин, «L» та «С», і додатка «S». В частині «L» друкуються обов'язкові законодавчі акти; частина «С» містить інформаційні матеріали — рішення Суду ЄС, звіти про засідання Європарламенту, доповіді Соціально-економічного комітету та Комітету регіонів тощо. У додатку «S» розміщуються оголошення про конкурси із закупівель. З 1 липня 2013 року лише електронна версія вісника є автентичною та створює юридичні наслідки.

ОСНОВНІ ІНСТИТУЦІЇ

**ЄВРОПЕЙСЬКА
РАДА**

Інституція ЄС, що визначає загальний політичний напрямок, політичний порядок денний та пріоритети. Не виконує законодавчих функцій. Складається з глав держав чи урядів, а також Голови Європейської Ради та Голови Європейської Комісії.

**РАДА ЄВРО-
ПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ**

Інституція ЄС, яка складається з представників від кожної держави-члена на рівні міністерств. Разом з Європейським Парламентом Рада ЄС бере участь у законотворчому та бюджетному процесах. Рада відповідає за координацію політики держав-членів у конкретних сферах, визначає та здійснює зовнішню політику і політику безпеки, забезпечує ведення переговорів від імені ЄС з державами не-членами та міжнародними організаціями. Формат засідання Ради ЄС залежить від того, які міністри беруть участь (за напрямками – транспорт, екологія тощо).

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ПАРЛАМЕНТ**

Інституція ЄС, що обирається громадянами держав-членів кожні п'ять років. Кожна держава-член ЄС делегує до парламенту певну кількість депутатів, пропорційно до кількості населення. Парламент разом з Радою ЄС і Європейською Комісією бере участь у законодавчому процесі, контролює діяльність інституцій ЄС, поділяє з Радою ЄС бюджетні повноваження (ухвалює річний бюджет та контролює його виконання).

**ЄВРОПЕЙСЬКА
КОМІСІЯ**

Вищий орган виконавчої влади ЄС. Комісія відповідає за підготовку проєкту бюджету ЄС. Вона представляє ЄС у міжнародних відносинах, бере участь в обговоренні міжнародних угод, підтримує стосунки з міжнародними організаціями та має дипломатичні представництва в інших країнах.

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
СУД
ПРАВОСУДДЯ**
(або Суд Євро-
пейського Союзу)

Найвища ланка судової системи ЄС, що забезпечує дотримання законності під час тлумачення та застосування права ЄС. Одним із основних завдань Суду є тлумачення договорів і правових норм ЄС. Основні функції: перевірка законності актів ЄС; забезпечення виконання зобов'язань державами-членами за договорами ЄС; інтерпретація права ЄС на прохання національних судів (так звана преюдиціальна процедура).

**ЄВРОПЕЙСЬКЕ
АГЕНТСТВО
З НАВКО-
ЛИШНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА**

Агентство ЄС у сфері охорони довкілля, яке створює і координує інформаційну мережу, забезпечує держави-члени об'єктивною інформацією, оцінює дані щодо стану довкілля, готує експертні доповіді та доповіді про стан довкілля кожні п'ять років, стимулює обмін інформацією щодо найкращих доступних технологій та ін.

ПРИНЦИПИ ПРАВА ЄС

**ПРИНЦИП
ПРОПОРЦІЙ-
НОСТІ**

Загальний принцип права ЄС. Згідно з ним, заходи ЄС за змістом та формою не виходять за межі того, що є необхідним для досягнення цілей установчих договорів. ЄС здійснює свою юрисдикцію тільки в межах тих повноважень, які надані йому державами-членами, відповідно до установчих договорів, а також для реалізації цілей, визначених договорами. Дії чи акти ЄС повинні бути пропорційні цілям, на досягнення яких спрямовані.

**ПРИНЦИП
СУБСИДІАР-
НОСТІ**

Загальний принцип права ЄС, який застосовується у тих сферах, де ЄС не має виключної компетенції. Він визначає розподіл повноважень між державами-членами та ЄС. Згідно з цим принципом держави-члени залишаються відповідальними за питання, які вони можуть ефективніше вирішити самостійно, ніж на рівні ЄС. І, навпаки, якщо питання може бути вирішене ефективніше на рівні ЄС, то ним повинен займатись ЄС, а не держави-члени. Цей принцип не стосується сфер, де ЄС має виключну компетенцію.

**ПРИНЦИП
ІНТЕГРАЦІЇ
ЕКОЛОГІЧНИХ
ПИТАНЬ
У ПОЛІТИКУ
ТА ДІЇ ЄС**

Принцип права ЄС, закріплений в установчих договорах, який забезпечує, щоб екологічні питання бралися до уваги при виробленні та впровадженні політики ЄС у сферах сільського господарства, політики розвитку, підприємництва, енергетики, внутрішнього ринку, рибальства, досліджень, структурних фондів, транспорту, економічних та фінансових відносин, торговельних та зовнішніх відносин та ін. Цей принцип є важливим для досягнення цілей сталого розвитку.

**ПРИНЦИП
«ЗАБРУДНЮВАЧ
ПЛАТИТЬ»**

Принцип екологічного права ЄС, відповідно до якого фізичні та юридичні особи, які є забруднювачами довкілля, повинні нести відповідальність фінансового характеру для уникнення чи зменшення забруднення.

**ПРИНЦИП
ПЕРЕСТОРОГИ**

Принцип екологічного права ЄС, який використовується тоді, коли потенційно небезпечний вплив явища, продукту чи процесу був встановлений науковою й об'єктивною оцінкою, але ця оцінка не дозволяє визначити ризик із достатньою точністю. Його застосовують у випадку наявності трьох основних передумов: визначення потенційно негативного впливу, оцінки доступних наукових даних і ступеня наукової невизначеності.

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ЄС

ОСНОВНІ СФЕРИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВА ЄС	Боротьба зі зміною клімату, загальні питання (моніторинг, управління, еко-маркування, контроль), управління відходами, забруднення повітря, охорона вод та управління водними ресурсами, охорона природи і біорізноманіття, охорона ґрунтів, цивільний захист, забруднення шумом.
ЦІЛІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС	Захист, охорона і покращення якості довкілля; охорона здоров'я; розсудливе та раціональне використання природних ресурсів; сприяння заходам на міжнародному рівні для вирішення регіональних та глобальних екологічних проблем, зокрема, подолання наслідків зміни клімату.
ПРОГРАМИ ДІЙ З НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	<p>Визначають основні засади екологічної політики ЄС. Європейська екологічна політика до 2020 року керується Сьомою програмою дій з навколишнього середовища. Програма визначає такі основні цілі:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ охорона, збереження та розширення природного капіталу ЄС; ■ перетворення ЄС у ресурсоефективну, зелену та конкурентну низьковуглецеву економіку; ■ охорона громадян ЄС від ризиків для здоров'я і добробуту, що пов'язані із довкіллям; ■ збільшення користі від екологічного законодавства ЄС через покращення імплементації; ■ покращення знань та даних для екологічної політики ЄС; ■ забезпечення інвестицій для екологічної і кліматичної політики; та ін. <p>Наразі ЄС розпочав процедури щодо розробки нової, восьмої програми дій з навколишнього середовища.</p>
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС (European Green Deal)	Комплекс заходів, презентований Європейською Комісією у грудні 2019 року, з метою сталого зеленого переходу Європи до кліматично-нейтрального континенту до 2050 року.

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ЄС

В УМОВАХ ДЕРЕГУЛЯЦІЇ

ПОЛІТИКА «РОЗУМНОГО РЕГУЛЮВАННЯ»

Це спосіб усунути неповноцінні, неефективні чи нерезультативні регуляторні інструменти (у першу чергу для середнього та малого бізнесу). Відповідно до політики розумного регулювання у 2012 році Європейська Комісія започаткувала **Програму з регуляторної доцільності та практики** (REFIT). Головною метою REFIT є усунути зайві регуляторні витрати та забезпечити, щоб законодавство ЄС було доцільним. Іншими словами – спрощення та «здешевлення» окремих актів законодавства.

ПЕРЕВІРКА ДОЦІЛЬНОСТІ

Це інструмент комплексної оцінки політики, метою якого є визначити, чи відповідає певний нормативно-правовий інструмент заявленим цілям його прийняття, тобто чи є він «доцільний». Перевірка доцільності – ретроспективний інструмент, який застосовується до тих актів (політик), що вже прийняті і діяли протягом певного періоду. Перевірка доцільності спирається на п'ять основних критеріїв: актуальність, результативність, ефективність, узгодженість, додана вартість ЄС. Перевірка доцільності була запроваджена як політична ініціатива (інструмент) в умовах реалізації політики розумного регулювання.

НАДМІРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ («GOLD-PLATING»)

Вихід за межі мінімальних вимог положень актів ЄС, які імплементуються в державах-членах ЄС. Наприклад, поширення регулювання на ширше коло відносин, аніж цього вимагає директива (переважно щодо директив, оскільки саме вони передбачають широку дискрецію). Остання тенденція в державах-членах, яку також підтримує Європейська Комісія, – це відмова від надмірного регулювання.

ПРАВОВА БАЗА

- Договір про Європейський Союз
- Договір про функціонування Європейського Союзу
- Сьома Програма дій з навколишнього середовища «Жити добре в рамках обмеженості ресурсів нашої планети» (2014-2020)
- European Green Deal

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- Коротка характеристика екологічного законодавства ЄС: <https://eur-lex.europa.eu>

- Офіційні вісники ЄС: <https://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html>

- Інституції ЄС: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_en

- Імплементация екологічних зобов'язань в умовах дерегуляції в Європейському Союзі: досвід кращих практик для України. Аналітичний документ. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». – 2017 - 38 с. / www.rac.org.ua

РОЗДІЛ III. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ

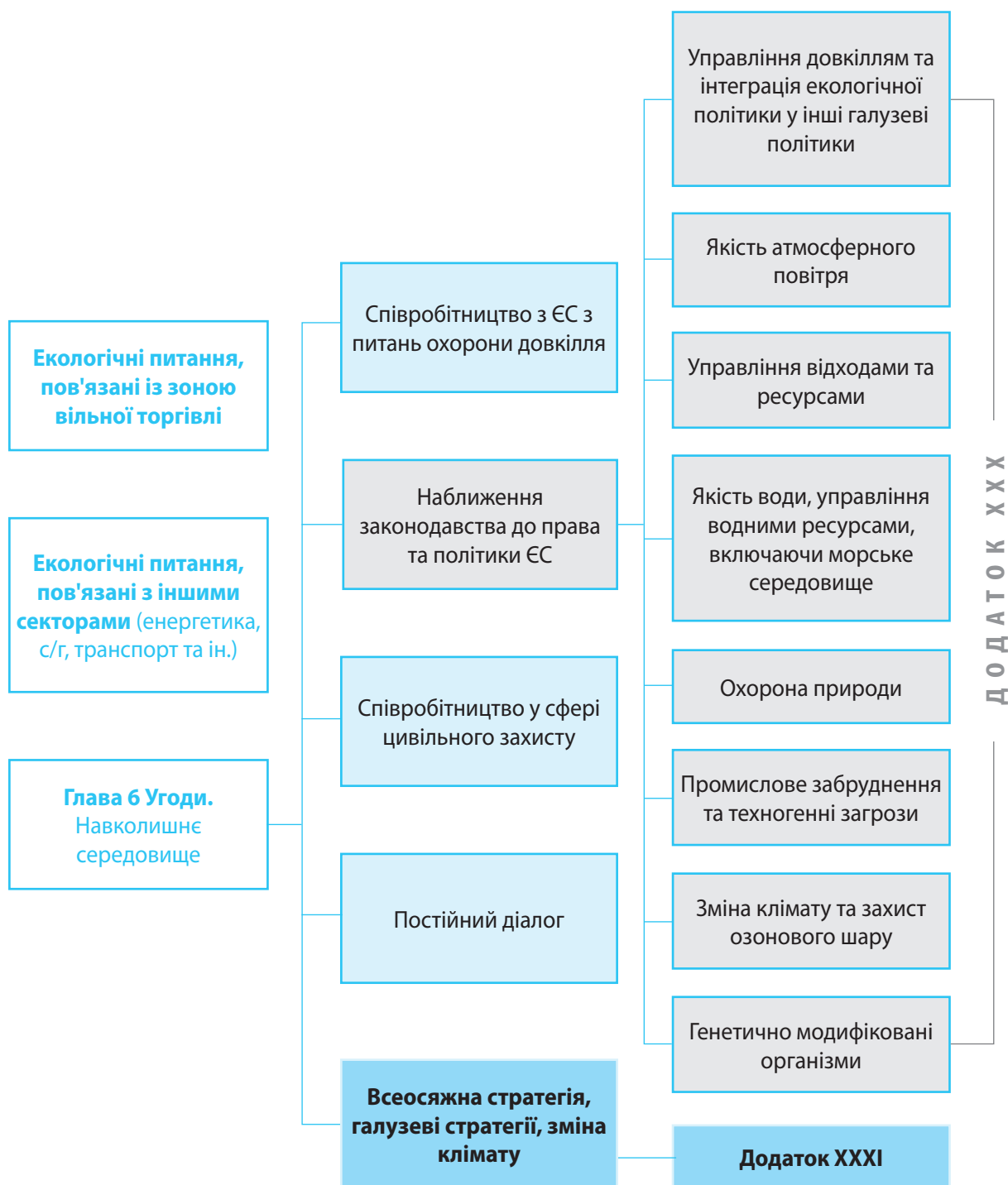

СХЕМА 3. Довкілля в Угоді про асоціацію

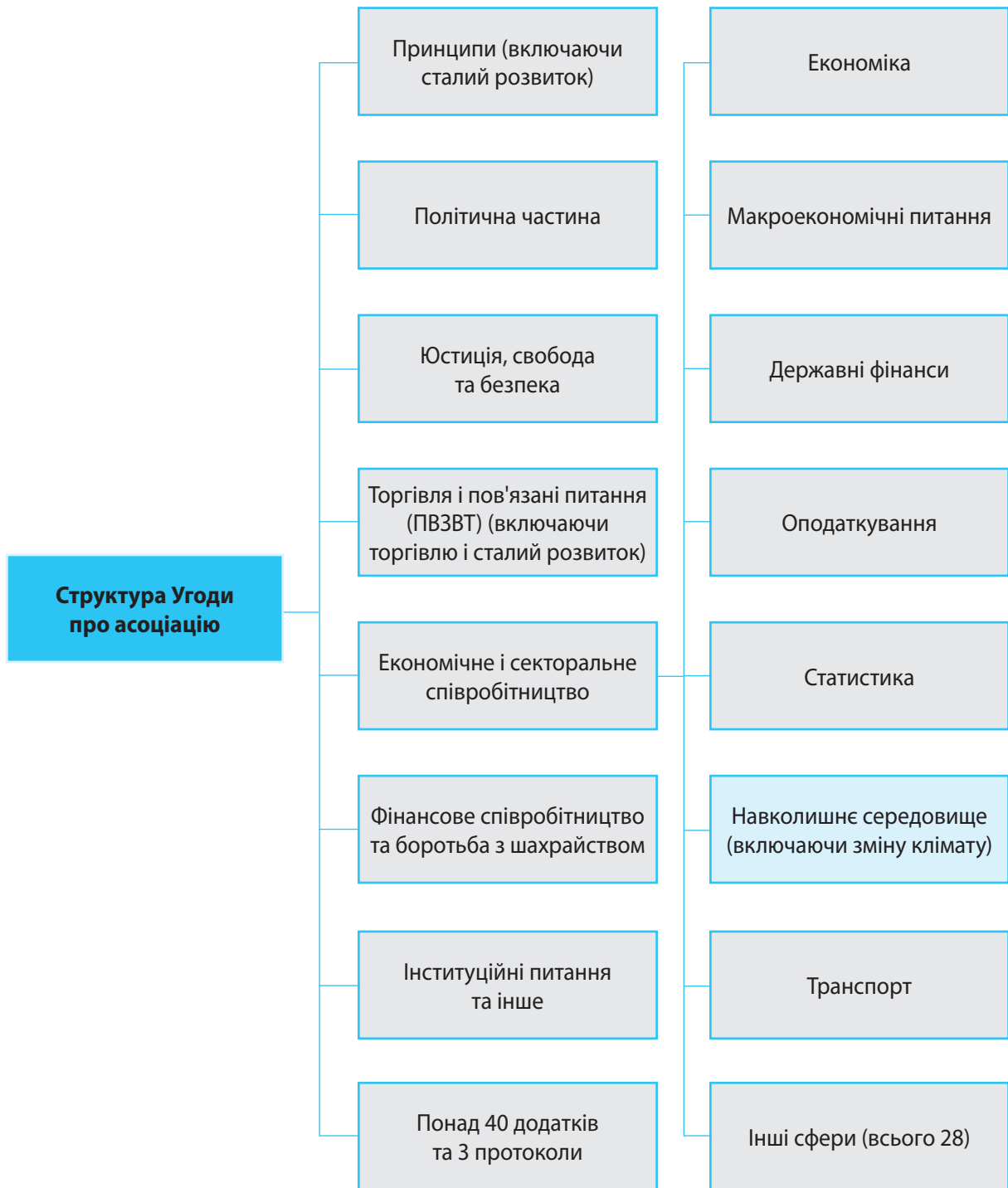

СХЕМА 4. Структура Угоди про асоціацію

ДОВКІЛЛЯ В УГОДІ ПРО АСОЦІАЦІЮ

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС	Міжнародний договір, який визначає формат відносин між Україною та ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції» і слугує стратегічним орієнтиром системних реформ в Україні. Включає положення щодо поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.
ДОВКІЛЛЯ В УГОДІ ПРО АСОЦІАЦІЮ	Положення щодо довілля передбачені в Угоді про асоціацію у контексті співробітництва між Україною та ЄС, апроксимації законодавства України до директив і регламентів ЄС у 8 тематичних сферах, горизонтальної та секторальних політик, а також в контексті торгівлі і сталого розвитку, енергетики, транспорту, сільського господарства, туризму.
ДОДАТОК ХХХ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ	Містить перелік із 29 екологічних директив та регламентів, які Україна зобов'язана імплементувати, у 8 тематичних сферах, а саме: управління довіллям та інтеграція екологічної політики в інші галузеві політики; якість атмосферного повітря; управління відходами та ресурсами; якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище; охорона природи; промислове забруднення та техногенні загрози; зміна клімату та захист озонового шару; генетично модифіковані організми.
ДОДАТОК ХХХІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ	Містить зобов'язання сторін щодо кліматичної політики, а саме в контексті імплементації кіотських механізмів, розроблення плану стосовно пом'якшення змін клімату та адаптації до них, розроблення та запровадження довгострокових заходів, спрямованих на скорочення викидів парникових газів.

ІНСТИТУЦІЙНА СКЛАДОВА

УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

РАДА АСОЦІАЦІЇ	Здійснює контроль і моніторинг застосування і виконання Угоди та періодично переглядає функціонування Угоди в світлі її цілей, а також вивчає будь-які головні питання, які виникають у рамках Угоди. Засідання Ради асоціації проводяться на рівні міністрів.
КОМІТЕТ АСОЦІАЦІЇ	Надає допомогу Раді асоціації у виконанні нею своїх обов'язків. Рада асоціації може делегувати Комітету асоціації будь-яке з своїх повноважень. Комітет асоціації проводить засідання у спеціальному складі для розгляду всіх питань, пов'язаних з Розділом IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею». Комітетові асоціації надають допомогу підкомітети.

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОМІТЕТ АСОЦІАЦІЇ	Форум для депутатів Верховної Ради України та Європейського Парламенту для проведення засідань та обміну думками. Парламентський комітет асоціації може надавати рекомендації Раді асоціації.
ПЛАТФОРМА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНА-ЄС	Складається з представників громадянського суспільства України і членів Європейського економічного і соціального комітету. Платформа громадянського суспільства може надавати рекомендації Раді асоціації.

МОНІТОРИНГ ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

ПУЛЬС УГОДИ	Це онлайн-система моніторингу реалізації Плану заходів виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Дозволяє відстежувати прогрес виконання у режимі реального часу. У системі окреслені завдання у 24-х сферах суспільного життя. Обсяг завдань складає понад 2 тисячі. Система групує виконавців за належністю до трьох гілок: Кабінет Міністрів, Верховна Рада та «Інші».
ЗВІТ ПРО ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС	Урядовий річний звіт про прогрес України у виконанні положень Угоди про асоціацію. Оцінка проводиться на основі Пульсу Угоди.
ГРОМАДСЬКИЙ МОНІТОРИНГ ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ	Моніторинг імплементації Угоди про асоціацію організаціями громадянського суспільства, включаючи Українську сторону Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС.

НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

АПРОКСИМАЦІЯ (наближення)	Це процес прийняття, внесення змін чи скасування правових норм з метою наближення положень національного законодавства України до положень актів законодавства ЄС.
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ (впровадження)	Це процес впровадження вимог і стандартів ЄС. Цей процес включає не лише наближення законодавства у тій чи іншій сфері, але й практичне впровадження наближеного законодавства і його ефективне застосування. Передбачає наявність інституційної, організаційної, фінансової складової.

ПРОЦЕС ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДИРЕКТИВИ	Складається з таких етапів: оцінка відповідності правового регулювання України директиві (директивам), підготовка плану імплементації, здійснення апроксимації, практичне впровадження, зокрема реалізація необхідних організаційних та інституційних заходів.
МЕЖІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ	Особливості політико-правових умов впровадження європейського законодавства, які створюють перешкоди або обмеження для України для повноцінної імплементації законодавчих актів ЄС. Така ситуація пов'язана, серед іншого, з тим, що Україна не є членом ЄС чи кандидатом на вступ. Це може стосуватись особливостей впровадження регламентів, цілей, які поставлені директивами, інституційних викликів, зокрема механізмів співпраці відповідно до директиви, звітування про виконання директиви, технічних викликів.

ПРАВОВА БАЗА

- Угода про асоціацію між Україною та ЄС
- План заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС
- Питання проведення планування, моніторингу та оцінки результативності виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- Інформація щодо Угоди про асоціацію та її виконання: <https://www.kmu.gov.ua/tag/uevrointegraciya>
- Пульс Угоди: <http://pulse.eu-ua.org/>
- Звіти громадськості (доповіді Платформи громадянського суспільства, аналітичні матеріали): <https://eu-ua-csp.org.ua/>
- Навігатор Угоди: <http://navigator.eurointegration.com.ua/tasks>
- Межі імплементації *acquis communautaire* в Україні у сфері охорони довкілля. Аналітичний документ. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». – 2016 – 30 с. / www.rac.org.ua
- Актуалізація та доповнення Додатків XXX та XXXI Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (довкілля та зміна клімату). Позиційний документ. – Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». – 2019 – 17с. / www.rac.org.ua

РОЗДІЛ IV. АКТУАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

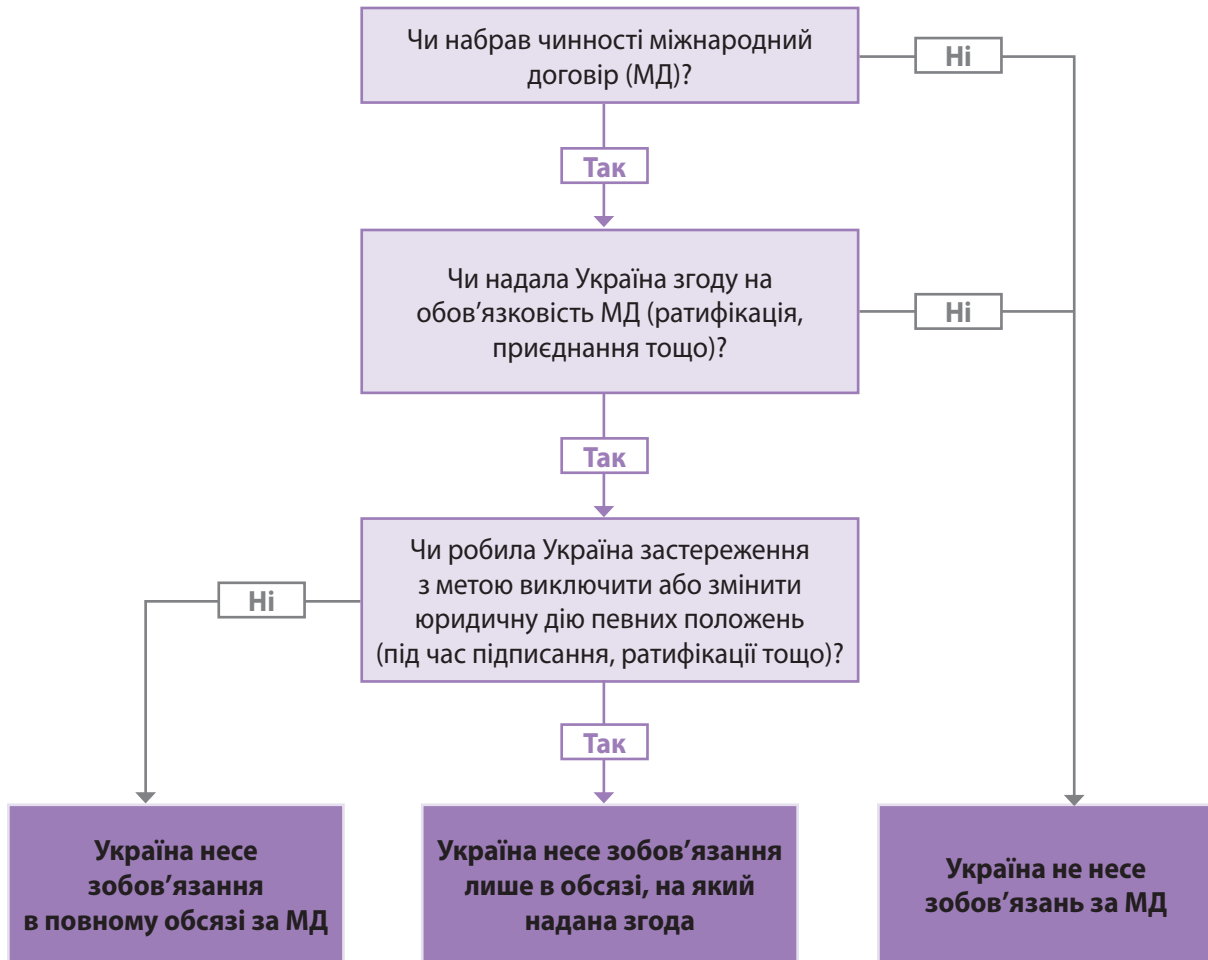

СХЕМА 5. Досье міжнародного договору

*Для усіх поправок, прийнятих до міжнародного договору, застосовується така ж процедура встановлення їх чинності для України

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

<p>МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР</p>	<p>Означає угоду, укладену між державами (або іншими суб'єктами міжнародного права) в письмовій формі і регульовану міжнародним правом, незалежно від того, чи викладена така угода в одному документі, двох чи кількох зв'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування (договір, конвенція, протокол тощо). Як і більшість міжнародних договорів, договори у сфері охорони довкілля є «живими» інструментами, тобто для їх реалізації та вдосконалення на постійній основі функціонують інституційні механізми: секретаріати, регулярні засідання спеціальних багатосторонніх органів договору тощо.</p>
<p>НАБРАННЯ ЧИННОСТІ МІЖНАРОДНИМ ДОГОВОРОМ</p>	<p>Міжнародний договір набирає чинності в порядку та в строки, передбачені самим договором, або в інший узгоджений сторонами спосіб. Зазвичай міжнародні договори набирають чинності після їх ратифікації певною кількістю держав (сторін). Для України вони набирають чинності лише після надання нею згоди на обов'язковість міжнародного договору (як правило, шляхом ратифікації або приєднання).</p>
<p>ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ДОГОВОРУ</p>	<p>Дії держави, спрямовані на виконання його положень. Такі дії можуть передбачати внесення змін у чинне законодавство чи прийняття спеціальних нормативно-правових актів, призначення або створення уповноважених органів тощо. Якщо на ратифікацію подається міжнародний договір, виконання якого потребує прийняття нових або внесення змін до чинних законів України, проекти таких законів подаються на розгляд Верховної Ради України разом з проектом закону про ратифікацію і приймаються одночасно.</p>
<p>МЕХАНІЗМИ ДОТРИМАННЯ МІЖНАРОДНИХ УГОД У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ</p>	<p>Спеціальні процедури, створені на підставі міжнародної угоди вищими органами угоди (як правило, нарадою чи конференцією сторін) з метою здійснення нагляду за імплементацією угоди сторонами та надання їм допомоги у виконанні положень угоди. Низка договорів у сфері охорони довкілля мають такі механізми, усі вони носять не-судовий характер (Кіотський протокол, Оргуська конвенція тощо). Деякі з таких механізмів передбачають можливість звернення зі скаргою з боку інших держав чи громадськості.</p>
<p>ГЛОБАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ</p>	<p>У міжнародному праві це руйнування озонового шару, зміна клімату, втрата біологічного різноманіття. Вказані проблеми є предметом окремих багатосторонніх міжнародних договорів.</p>
<p>ЮНЕП (Програма ООН з навколишнього середовища)</p>	<p>Найбільша глобальна міжнародна установа у сфері охорони довкілля, створена за результатами Стокгольмської конференції (1972). По-суті, ЮНЕП виконує функції міжнародної організації (формально – «програма» в системі ООН). Штаб-квартира знаходиться в м. Найробі (Кенія), має регіональні представництва (в Європі – у м. Женева). Важливою особливістю є глобальний характер її діяльності. З 2012 року найвищим її органом є Асамблея ООН з довкілля (UN Environment Assembly), що збирається кожні два роки.</p>

ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА

ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА ЛЮДИНИ

Особлива та відносно нова категорія прав людини, що включає (а) право на сприятливе (безпечне) довкілля та (б) низку так званих процесуальних прав (право на доступ до екологічної інформації, право на участь у процесі прийняття рішень, право на доступ до правосуддя з питань довкілля). В Україні право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та право на доступ до інформації про стан довкілля закріплені у ст. 50 Конституції України. Сьогодні особлива увага в ЄС та Україні приділяється процесуальним правам, які, зокрема, закріплені в Організаційній конвенції. Останнім часом точаться дискусії щодо визнання інших екологічних прав, таких як право на воду, право на клімат.

ОРГУСЬКА КОНВЕНЦІЯ (1998)

Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. Ця конвенція закріплює три відповідні екологічні права людини, а також встановлює детальні вимоги щодо гарантування таких прав. Розроблена під егідою Європейської економічної комісії ООН (ЄЕК ООН), де і знаходиться секретаріат конвенції.

КОНВЕНЦІЯ ЕСПО (1991)

Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті. Конвенція вимагає проведення оцінки впливу на довкілля та транскордонних міждержавних консультацій при прийнятті рішення щодо певних видів господарської діяльності («планованої діяльності»), якщо така діяльність може мати значний негативний транскордонний вплив. Конвенція також містить вимоги щодо забезпечення участі громадськості у процесі транскордонної оцінки впливу на довкілля.

ПРОТОКОЛ ПРО СЕО (Київський протокол, 2003)

Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції Еспо. Встановлює детальні вимоги щодо оцінки наслідків реалізації державних планів та програм, яка повинна здійснюватися під час їх розробки. З невеликими відмінностями протокол практично відтворює положення Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище. На відміну від Конвенції Еспо, основний предмет Протоколу про СЕО – національна процедура оцінки, хоч протокол і містить вимогу щодо транскордонних консультацій. Як і Конвенція Еспо, протокол містить вимоги щодо забезпечення участі громадськості у процесі СЕО.

ЗМІНА КЛІМАТУ ТА ОЗОНОВИЙ ШАР

ПАРИЗЬКА УГОДА (2015)

Глобальний міжнародний договір, укладений для реалізації Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату (1992). Основним спільним (колективним) завданням держав за Паризькою угодою є стримання зростання глобальної середньої температури значно нижче 2° С понад доіндустріальні рівні. Держави також повинні «докладати зусиль» з метою обмеження зростання температури до 1,5° С понад доіндустріальні рівні. Ці положення суттєво відрізняють Паризьку угоду від інших попередніх угод у сфері зміни клімату, які, головним чином, встановлювали зобов'язання держав щодо скорочення викидів парникових газів (наприклад, Кіотський протокол). Одним з центральних елементів Паризької угоди є добровільні національно визначені внески держав щодо скорочення викидів парникових газів. Україна однією з перших ратифікувала Паризьку угоду.

ВІДЕНСЬКА КОНВЕНЦІЯ ПРО ОХОРОНУ ОЗОНОВОГО ШАРУ (1985)

Рамкова глобальна міжнародна угода, що встановлює лише загальні міжнародно-правові рамки подолання проблеми руйнування озонowego шару, проте, вона не містить жодних обмежень щодо викидів озоноруйнівних речовин. Вважається, що руйнування озонowego шару викликане надмірним надходженням до атмосфери певних інертних газів, особливо хлорфторвуглеців (містять хлор) та галонів (містять бром).

МОНРЕАЛЬ- СЬКИЙ ПРОТОКОЛ ПРО РЕЧОВИНИ, ЩО РУЙНУЮТЬ ОЗОНОВИЙ ШАР (1987)

Спеціальна глобальна міжнародна угода, що, разом із Віденською конвенцією, встановлює складний міжнародно-правовий режим охорони озонowego шару. Протокол встановив поетапний режим відмови від виробництва та використання речовин, які руйнують озоневий шар. Ефективність Протоколу вражає: з 1987 р. до 2007 р. рівень виробництва та споживання речовин, які регулюються Протоколом, знизився на 95%. За прогнозами, озоневий шар може повністю відновитись (рівень 1980 року) у 2050-2075 рр. Більшість речовин, що руйнують озоневий шар, є також парниковими газами.

ОХОРОНА ЖИВОЇ ПРИРОДИ

КОНВЕНЦІЯ ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ (1992)

Універсальний (глобальний) міжнародний договір, спрямований на збереження біологічного різноманіття, стале використання його компонентів і спільне одержання на справедливій і рівній основі вигод, пов'язаних з використанням генетичних ресурсів. Конвенція є рамковою: встановлює лише загальні зобов'язання держав з питань охорони та використання біологічного різноманіття. Особливістю конвенції є поняття «біологічного різноманіття» як самостійного об'єкта охорони (до цього міжнародні зусилля використовували традиційний підхід – охорону окремих видів флори та фауни).

<p>КАРТАГЕНСЬКИЙ ПРОТОКОЛ ПРО БІОБЕЗПЕКУ (2000)</p>	<p>Універсальна міжнародна угода, прийнята до Конвенції про охорону біологічного різноманіття. Сфера дії протоколу поширюється на транскордонне переміщення, транзит, обробку та використання всіх живих змінених організмів (тобто, ГМО). Центральний елемент протоколу – процедура попередньої обґрунтованої згоди, яка полягає в отриманні експортером письмової згоди країни імпортера на ввезення в таку країну живих змінених організмів.</p>
<p>КОНВЕНЦІЯ CITES (1973)</p>	<p>Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, універсальна міжнародна угода. Конвенція CITES встановлює правила та обмеження щодо міжнародної торгівлі видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення. Режим торгівлі видами, що включені до Додатку I, практично забороняє комерційну торгівлю такими видами.</p>
<p>БЕРНСЬКА КОНВЕНЦІЯ (1979)</p>	<p>Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі. Одна з перших регіональних екологічних угод у сфері охорони живої природи. Саме на рекомендаціях органів цієї конвенції деякі країни розвивають так звану Смарагдову мережу природоохоронних територій.</p>

ВІДХОДИ

ТА НЕБЕЗПЕЧНІ РЕЧОВИНИ

<p>БАЗЕЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ (1989)</p>	<p>Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням. Універсальна міжнародна угода, що встановлює міжнародний механізм попереднього інформування та згоди на експорт, імпорт та транзит небезпечних відходів та заборону будь-якого транскордонного переміщення небезпечних відходів між державами-сторонами та не сторонами Конвенції.</p>
<p>МІНАМАТСЬКА КОНВЕНЦІЯ (2013)</p>	<p>Мінаматська конвенція про ртуть (меркурій), укладена з метою захисту здоров'я і довкілля від потрапляння ртуті та її сполук. Конвенція регулює практично весь життєвий цикл ртуті, включаючи її видобуток та транскордонне переміщення. Конвенція передбачає припинення первинного видобутку ртуті протягом 15 років з дати набрання чинності (16.08.2017). Україна ще не ратифікувала цей міжнародний договір.</p>

ПРАВОВА БАЗА

- Віденська конвенція про право міжнародних договорів (1969)

- Конституція України

- Закон України «Про міжнародні договори»

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- **Автентичні тексти** міжнародних угод та актуальну інформацію щодо них слід шукати на веб-сторінці їх секретаріатів. Українські переклади чинних договорів – на сайті ВРУ («Законодавство»).

- [Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. – Львів. – 2009. – 203 с.](#)

- [Глобальна екологічна перспектива \(Global Environment Outlook\)](#) – періодична доповідь ЮНЕП про стан довкілля у світі. Шоста (остання наразі) доповідь, підготовлена у 2019 році, доступна на веб-сторінці ЮНЕП.

РОЗДІЛ V. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

СХЕМА 6. Види екологічної політики України

ВИДИ ПОЛІТИКИ

КОМПЛЕКСНА ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА	Визначається державними стратегічними документами, що мають широку сферу застосування. Наразі – це Стратегія державної екологічної політики України до 2030 року.
ГОРИЗОНТАЛЬНІ ПОЛІТИКИ	Політики, які визначають наскрізні реформи, що впливають на захист усіх або більшості об'єктів довкілля та пов'язані з питаннями управління довкіллям й інтеграцією екологічної політики в інші галузеві політики. Наприклад, Концепція реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні (2018).
СЕКТОРАЛЬНІ ПОЛІТИКИ	Політики, які присвячені конкретним екологічним сферам. В Україні, наприклад, прийняті Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, Концепція реалізації державної політики у сфері промислового забруднення.

ГОРИЗОНТАЛЬНІ ПИТАННЯ

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА	Такий стан довкілля, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної ситуації та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Згідно з Конституцією України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави. Екологічна безпека також є складовою національної безпеки України, що передбачає захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави.
ЕКОЛОГІЧНІ НОРМАТИВИ	Кількісні показники, які встановлюються компетентним державним органом на підставі законодавства та спрямовані на забезпечення оптимальної якості довкілля, попередження негативного впливу на людину та довкілля. Таке поняття є типовим для законодавства пострадянських країн. Розрізняють: гранично допустимі вивільнення забруднюючих речовин у довкілля (зокрема, гранично допустимі викиди в атмосферне повітря, гранично допустимі скиди у водні об'єкти); рівні допустимого шкідливого впливу на довкілля фізичних та біологічних факторів (зокрема, акустичного, електромагнітного, іонізуючого тощо); гігієнічні нормативи якості стану довкілля, його складових (зокрема, гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин в повітрі, воді), які прямо чи опосередковано впливають на життя та здоров'я населення.

<p>ДЕРЖАВНИЙ МОНІТОРИНГ ДОВКІЛЛЯ</p>	<p>Це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля. Окрім державного моніторингу може здійснюватися виробничий моніторинг за джерелами забруднення чи станом окремих елементів довкілля в межах санітарно-захисних зон чи зон спостереження.</p>
<p>ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН НАГЛЯДУ (контролю) У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ</p>	<p>За визначенням Організації економічного розвитку та співробітництва, це орган державної влади, основне завдання якого полягає у виявленні, моніторингу, запобіганні та усуненні наслідків порушення природоохоронних вимог. Орган може бути створений як департамент у структурі головного відомства з охорони довкілля, автономний орган або будь-який інший адміністративний підрозділ, наділений відповідними повноваженнями.</p>
<p>ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ (ОВД)</p>	<p>Це спеціальний інструмент екологічної політики, що вимагає оцінки наслідків здійснення планованої господарської діяльності на довкілля на етапі проектування такої діяльності. На практиці ОВД – це процес, що передбачає підготовку суб'єктом господарювання звіту з ОВД; проведення громадського обговорення; аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з ОВД, надання висновку з ОВД та його врахування у рішенні про провадження планованої діяльності. В Україні ОВД є дозвільною процедурою.</p>
<p>СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА (СЕО)</p>	<p>Спеціальний інструмент екологічної політики, що вимагає оцінки наслідків реалізації документів державного планування на довкілля та здоров'я населення. СЕО за змістом є процесом, що включає конкретні етапи: підготовку спеціального звіту про можливі наслідки реалізації програми чи плану, громадське обговорення та консультації з державними органами, врахування усієї отриманої інформації, моніторинг. СЕО здійснюється під час розробки проекту програми чи плану і за неї несе відповідальність розробник. Застосування СЕО до політик (на відміну від планів та програм) є обмеженим.</p>

АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Стосується всіх видів діяльності, які держава здійснює для захисту здоров'я людини та довкілля від шкідливого впливу забруднення повітря, підтримки якості повітря, якщо вона є на належному рівні, та її покращення, якщо її рівень є неналежним. Одним з основних його інструментів є моніторинг якості повітря, проте управління не обмежується останнім. Управління якістю повітря здійснюється за принципом розподілу території держави, зокрема і України, на зони та агломерації, прийняття та виконання планів щодо якості повітря, короткострокових планів дій тощо.

АГЛОМЕРАЦІЯ	Згідно з Директивою 2008/50/ЄС означає велике місто з передмістями із населенням більше 250 000 чоловік або, якщо населення становить 250 000 чи менше, із встановленою державою-членом густотою населення на квадратний кілометр. На відміну від цього поняття, що затверджене Постановою КМУ № 827 від 14.08.2019, значно звузило трактування агломерації, прирівнявши до таких лише території з населенням більше 250 000 чоловік.
ЗОНА	Означає частину території держави-члена, визначену цією державою-членом для цілей оцінювання й управління якістю повітря.
ПЛАНИ ЩОДО ЯКОСТІ ПОВІТРЯ	Згідно з Директивою 2008/50/ЄС означають плани, що визначають заходи для досягнення граничних та цільових рівнів забруднення. Плани розробляються для зон та агломерацій, у межах яких концентрації забруднюючих речовин в атмосферному повітрі перевищують відповідні цільові чи граничні величини якості повітря. Такі плани можуть включати спеціальні заходи, спрямовані на захист уразливих груп населення (зокрема, дітей).
КОРОТКОСТРОКОВІ ПЛАНИ ДІЙ	Плани, що встановлюють короткострокові заходи, які впроваджуються у випадку виникнення ризику перевищення одного чи декількох порогів небезпеки з метою зменшення останніх та обмеження їх тривалості. Короткострокові плани дій можуть передбачати ефективні заходи щодо контролю та призупинення тих видів діяльності, які спричиняють ризик перевищення відповідних граничних величин чи цільових показників, або порогів небезпеки. Такі плани дій можуть включати заходи, що стосуються автомобільного руху, будівельних робіт, промислових підприємств тощо.

УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

ЕКОНОМІКА ЗАМКНЕНОГО ЦИКЛУ (циркулярна економіка/кругова економіка)	Модель економічного розвитку, де цінність товарів, матеріалів та ресурсів зберігається в економічних процесах якомога довше, а утворення відходів зведено до мінімуму. Циркулярна економіка протиставляється концепції лінійної економіки, яка функціонує за принципом «бери-виробляй-викидай». Економіка замкненого циклу передбачає перехід від лінійного до замкненого багаторазового життєвого циклу використання промислової продукції, товарів, речей та інших ресурсів.
ВІДХОДИ	У широкому розумінні, передбаченому Директивою 2008/98/ЄС про відходи, це будь-яка речовина чи предмет, яких власник позбувається/викидає, має намір чи зобов'язаний позбутися/викинути.
ЗАПОБІГАННЯ УТВОРЕННЮ ВІДХОДІВ	Заходи, вжиті перед тим як речовина, матеріал або продукт стануть відходами. Передбачає оптимізацію процесів проектування видобутку ресурсів, виробництва товарів (екодизайн) та утворення відходів.

<p>ПРИНЦИП ІЄРАРХІЇ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ</p>	<p>Передбачає послідовні дії стосовно поводження з відходами (ступені ієрархії): (1) запобігання утворенню відходів => (2) повторне використання => (3) перероблення відходів => (4) інші види утилізації відходів => (5) видалення відходів. Кожен наступний ступінь є менш пріоритетним у застосуванні порівняно з попереднім. Наприклад, найбільш бажаним та прийнятним у поводженні з відходами є вжиття заходів, які запобігають утворенню відходів. У той же час, видалення відходів допускається як крайній захід, коли не можливо використати попередні ступені поводження з відходами.</p>
<p>ПОВТОРНЕ ВИКОРИСТАННЯ</p>	<p>Будь-яка операція, коли продукти або складові, що не є відходами, використовуються повторно з тією самою метою, для якої вони були призначені. Підготовка до повторного використання передбачає створення цілої галузі для проведення перевірки, очистки чи визначення придатності продуктів або їх компонентів для повторного їх використання без попередньої обробки.</p>
<p>ПЕРЕРОБЛЕННЯ ВІДХОДІВ</p>	<p>Операція з утилізації, коли відходи переробляються в продукти, матеріали або речовини для первинної чи іншої мети. Утилізація передбачає повернення у виробничий цикл різних матеріалів, що містяться у відходах.</p>
<p>ІНШІ ВИДИ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ, у тому числі енергетична утилізація</p>	<p>Використання відходів як вторинних енергетичних ресурсів.</p>
<p>ВИДАЛЕННЯ ВІДХОДІВ</p>	<p>Захоронення їх у спеціально обладнаних місцях/об'єктах та знищення (знешкодження) на установках, що відповідають екологічним нормативам, лише у разі відсутності можливості виконати попередні ступені ієрархії.</p>
<p>КОНЦЕПЦІЯ «НУЛЬ ВІДХОДІВ»</p>	<p>Спрямована на зміну способу життя людей щодо відмови від надмірного споживання продуктів, товарів, повторне використання останніх та запобігання утворенню відходів. Важливою складовою є збереження та відновлення всіх ресурсів, а не їх спалення чи видалення.</p>
<p>РОЗШИРЕНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИРОБНИКА</p>	<p>Передбачає відповідальність виробників та імпортерів продукції за прийняття повернутої продукції та відходів, що лишилися після її використання, а також подальше управління відходами.</p>

УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

БАСЕЙНОВИЙ ПРИНЦИП УПРАВЛІННЯ	Комплексне (інтегроване) управління водними ресурсами, що здійснюється в межах району річкового басейну. Згідно з цим принципом головною одиницею управління є район річкового басейну, а не адміністративно-територіальна одиниця держави.
БАСЕЙНОВА РАДА	Орган, що повинен здійснювати державне управління у галузі використання та охорони вод і відтворення водних ресурсів. В Україні діє як консультативно-дорадчий орган у межах території річкового басейну. До складу басейнових рад входять представники центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадськості, інших зацікавлених організацій, установ, підприємств. Рішення басейнових рад враховуються під час розроблення планів управління річковим басейном.
ПЛАН УПРАВЛІННЯ РІЧКОВИМ БАСЕЙНОМ	Документ, що містить аналіз стану та комплекс заходів із досягнення екологічних цілей, визначених для кожного району річкового басейну. Плани управління річковими басейнами розробляються Держводагентством з урахуванням рішень відповідних басейнових рад та затверджуються КМУ.
ПЛАН УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЗАТОПЛЕННЯ	Документ, що містить аналіз попередніх затоплень та комплекс заходів, спрямованих на запобігання, захист, підготовку, прогнозування і систему раннього попередження затоплення. План розробляється для окремих територій у межах району річкового басейну, які мають високий ризик затоплення, та затверджується КМУ.

ОХОРОНА ПРИРОДИ

БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ	Сукупність усіх видів рослин, тварин і мікроорганізмів, їх угруповань/комплексів та екосистем. Це поняття включає в себе різноманіття в рамках виду, між видами і різноманіття екосистем.
ЕКОЛОГІЧНА МЕРЕЖА	Єдина територіальна система, яка включає ділянки природних ландшафтів, що підлягають особливій охороні, території та об'єкти природно-заповідного фонду, курортні і лікувально-оздоровчі, рекреаційні, водозахисні, полезахисні території. Ці території та об'єкти є частиною структурних територіальних елементів екологічної мережі — природних регіонів, природних коридорів, буферних зон.

ОСЕЛИЩА	Наземні або водні, природні або напівприродні території існування видів дикої флори і фауни. Оселища характеризуються конкретними умовами, в яких вид флори та фауни існує на будь-якому етапі біологічного циклу. Охорона оселищ сприяє покращенню стану та збереженню біорізноманіття. Оселища є об'єктом охорони Оселищної директиви та ключовим елементом європейської екологічної мережі Natura 2000.
NATURA 2000	Європейська мережа найбільш цінних природоохоронних територій, яка об'єднує такі території 28 держав-членів ЄС. Мета мережі – забезпечити довготривале збереження найбільш цінних та зникаючих видів і типів оселищ в Європі. Директива 92/43/ЄЕС (Оселищна) і Директива 2009/147/ЄС (Пташина) – головні правові інструменти для збереження та сталого використання природи в ЄС, які реалізуються у т. ч. через створення і функціонування мережі природоохоронних територій Natura 2000. Смарагдова мережа, що створюється на базі Бернської конвенції, хоч і є близькою за змістом, проте не замінює мережі Natura 2000. Її юридична основа функціонування інша – рішення органів Бернської конвенції, а не директиви ЄС. Відповідно до її територій не застосовується правозахисний механізм, встановлений ЄС для територій Natura 2000.
ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД	Ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, які виділяються з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу тощо. До природно-заповідного фонду України належать: природні території та об'єкти (наприклад, природні, біосферні заповідники, національні природні парки) та штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні та зоологічні парки тощо).

ПРОМИСЛОВЕ ЗАБРУДНЕННЯ

НАЙКРАЩІ ДОСТУПНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ (НДТМ / Best available techniques)	Це найбільш ефективні з точки зору захисту довкілля технології та методи управління, за допомогою яких забезпечується запобігання або зменшення промислового забруднення та негативного впливу на довкілля. Їх запровадження є одним з ключових елементів Директиви 2010/75/ЄС про промислове забруднення. Вони затверджуються посекторально для конкретних видів виробництв рішеннями Європейської Комісії, а не державами-членами ЄС.
ІНТЕГРОВАННИЙ ДОЗВІЛ В ЄС	Це консолідований документ, який об'єднує дозволи: на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, на спеціальне водокористування, на здійснення операцій у сфері поводження з відходами. Його видача базується на застосуванні принципу «єдиного вікна».

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН СКОРОЧЕННЯ ВИКИДІВ ВІД ВЕЛИКИХ СПАЛЮВАЛЬНИХ УСТАНОВОК	Документ, який представляє наміри держави, як члена Енергетичного Співтовариства, суттєво скоротити викиди від існуючих великих спалювальних установок (номінальна потужність перевищує 50 МВт, наприклад ТЕС, ТЕЦ). У 2017 році Україна схвалила свій національний план.
--	---

ЗМІНА КЛІМАТУ

ЗМІНА КЛІМАТУ	Означає таку зміну клімату, яка прямо або опосередковано зумовлена діяльністю людини, породжує зміни у складі глобальної атмосфери і накладається на природні коливання клімату. Серед основних антропогенних причин зміни клімату виділяють використання викопного палива, неефективне використання енергії, викиди парникових газів.
АДАПТАЦІЯ ДО ЗМІНИ КЛІМАТУ	Це пристосування природних або антропогенних систем до фактичного чи очікуваного клімату та його наслідків. Адаптація спрямована на зниження ризиків, спричинених наслідками кліматичних змін, або збільшення можливостей в одержанні переваг від такої зміни.
ПОМ'ЯКШЕННЯ ЗМІНИ КЛІМАТУ	Це впровадження зусиль, спрямованих на уповільнення темпів глобального потепління. Пом'якшення зміни клімату вирішує першопричини таких змін – скорочення викидів парникових газів від антропогенної діяльності людини або їх поглинання рослинністю. Одним із заходів є встановлення державами національно визначених внесків щодо скорочення викидів парникових газів.
ОЗООНОВИЙ ШАР	Шар атмосферного озону, що міститься у стратосфері. Охорона озонowego шару є критично важливою, оскільки він поглинає ультрафіолетове випромінювання, яке небезпечно для живих організмів.
ОЗОНОРУЙ-НІВНА РЕЧОВИНА	Це будь-яка речовина, зазначена у додатках А, В, С, Е до Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озонний шар. Наприклад, тетрахлорметан, бромхлорметан, бромистий метил та ін.
ПАРНИКОВІ ГАЗИ	Газоподібні складові атмосфери як природного, так і антропогенного походження, які поглинають і перевипромінюють інфрачервоне випромінювання.
ОЧІКУВАНИЙ НАЦІОНАЛЬНО ВИЗНАЧЕНИЙ ВНЕСОК	Це визначений державою внесок щодо скорочення викидів парникових газів відповідно до Паризької угоди та Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату. Поданий державою очікуваний національно визначений внесок вважається першим національно визначеним внеском, який переглядається кожні п'ять років.

<p>ЕКОНОМІКА НИЗЬКОВУГЛЕ- ЦЕВОГО РОЗВИТКУ</p>	<p>Це економіка, розвиток якої пов'язаний з використанням джерел енергії з низьким вмістом вуглецю та/або зменшенням чи відмовою від використання викопного палива як джерела енергії. Як результат зменшуються викиди парникових газів та збільшується стійкість до впливу кліматичних змін. Політика низьковуглецевого розвитку України визначає національне бачення щодо відокремлення її подальшого економічного зростання та соціального розвитку від збільшення викидів парникових газів.</p>
<p>НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН З ЕНЕРГЕТИКИ ТА КЛІМАТУ</p>	<p>Документ, який рекомендовано прийняти державам-сторонам Енергетичного співтовариства, в якому окреслюється інтегрована національна політика і ключові цілі з питань клімату та енергетики. Національні плани рекомендовано прийняти на період 2021-2030 рр., включаючи перспективу до 2050 р. Розробка планів триватиме протягом 2018-2021 рр.</p>

ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНІ ОРГАНІЗМИ

<p>ГЕНЕТИЧНО- МОДИФІКОВА- НИЙ ОРГАНІЗМ (ГМО)</p>	<p>Будь-який організм, окрім людини, генетичний матеріал якого змінено за допомогою штучних прийомів перенесення генів.</p>
<p>НАВМИСНЕ ВИВІЛЬНЕННЯ ГМО</p>	<p>Будь-яке свідоме вивільнення ГМО або комбінації ГМО у довкілля без вжиття спеціальних захисних заходів, що забезпечують безпеку для населення та довкілля.</p>
<p>ВИКОРИСТАННЯ ГМО У ЗАМКНЕНІЙ СИСТЕМІ</p>	<p>Будь-яка діяльність, у ході якої мікроорганізми зазнають генетичної модифікації або ГМО вирощуються, зберігаються, перевозяться, знищуються, усуваються чи використовуються у будь-який інший спосіб. Ця діяльність (на відміну від використання ГМО у відкритій системі) відбувається за наявності фізичних/біологічних бар'єрів, що запобігають контакту ГМО з населенням і довкіллям. Для її здійснення необхідно одержати дозвіл від повноважного державного органу.</p>

ПРАВОВА БАЗА

- Основні засади (стратегія) державної екологічної політики на період до 2030 року.
Закон України від 28.02.2019 №2697-VIII
- Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року.
Розпорядження КМУ від 08.11.2017 №820-р

-
- Національний план управління відходами до 2030 року.
Розпорядження КМУ від 20.02.2019 №117-р
-
- Концепція боротьби з деградацією земель та опустелюванням.
Розпорядження КМУ від 22.10.2014 №1024-р
-
- Національний план дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням.
Розпорядження КМУ від 30.03.2016 №271-р
-
- Стратегія розвитку зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року.
Розпорядження КМУ від 14.08.2019 №688-р
-
- Концепція реалізації державної політики у сфері промислового забруднення.
Розпорядження КМУ від 22.05.2019 №402-р
-
- Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року.
Розпорядження КМУ від 07.12.2016 №932-р
-
- План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 06.12.2017 №878-р
-
- Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року.
Протокольне рішення КМУ від 18.07.2018 №28
-
- Концепція реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні. Розпорядження КМУ від 31.05.2017 №616-р
-
- План заходів щодо реалізації Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні.
Розпорядження КМУ від 23.05.2018 №353-р
-
- Концепція Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005-2025 роки.
Розпорядження КМУ від 22.09.2004 №675-р
-
- Концепція реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.
Розпорядження КМУ від 18.07.2012 №535-р
-
- Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України від 12.01.2015 №5/2015

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- Інформаційно-пошукова система ВРУ: www.rada.gov.ua
- Інформаційна сторінка КМУ: www.kmu.gov.ua
- Пульс Угоди: <http://pulse.eu-ua.org/>

РОЗДІЛ VI. СТЕЙКХОЛДЕРИ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

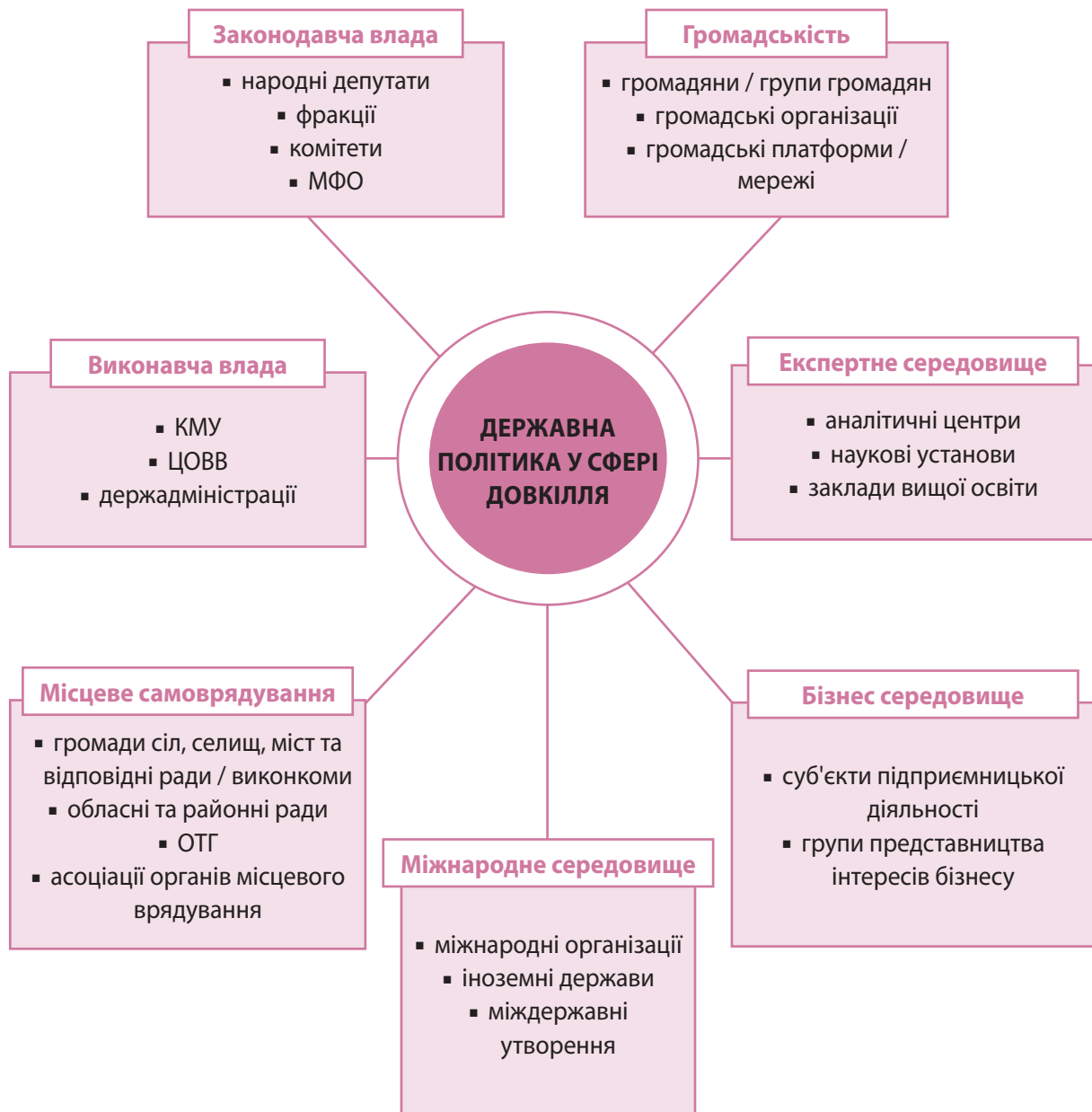

СХЕМА 7. Стейкхолдери в екологічній політиці України

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

<p>ЗАЦІКАВЛЕНІ ОСОБИ (стейкхолдери)</p>	<p>Це будь-які особи, групи осіб або організації, які здійснюють вплив на прийняття рішення та/або які підпадають під вплив цих рішень.</p>
<p>БЕНЕФІЦІАР/-ІЙ</p>	<p>Одержувач вигод від реалізації певної державної політики. Це кінцевий користувач політики, який очікує покращення своїх інтересів за результатами впровадження політики. Як правило, це широкі кола фізичних та/чи юридичних осіб (населення, лісопереробні підприємства тощо).</p>
<p>АНАЛІЗ ЗАЦІКАВЛЕНИХ ОСІБ (стейкхолдерів)</p>	<p>Процедура, спрямована на визначення зацікавлених осіб, оцінку їх впливу та участі у державній політиці. Його основними етапами є ідентифікація стейкхолдерів, оцінка інтересів стейкхолдерів та впливу державної політики на ці інтереси, оцінка впливовості та важливості стейкхолдерів, формування стратегії залучення/участі стейкхолдерів у державній політиці.</p>

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

<p>МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ</p>	<p>Це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади самостійно або через органи місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення. На органи місцевого самоврядування також покладена низка повноважень з реалізації екологічної політики, зокрема з питань поводження з твердими побутовими відходами, водопостачанням та водовідведенням.</p>
<p>ДОБРОВІЛЬНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (ОТГ)</p>	<p>Здійснюється у формі об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також у формі приєднання до об'єднаних територіальних громад.</p>
<p>АСОЦІАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ</p>	<p>Створюються з метою представлення своїх позицій та захисту інтересів, проведення діалогу з органами державної влади. В Україні діють декілька асоціацій, наприклад, Асоціація міст України, Українська асоціація районних та обласних рад, Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад, Асоціація сільських, селищних та об'єднаних громад.</p>

БІЗНЕС

БІЗНЕС	Суб'єкти підприємницької, комерційної чи будь-якої іншої діяльності, що спрямована на отримання прибутку. Зацікавленість бізнесу зокрема в екологічній державній політиці пов'язана з тим, що його діяльність прямо чи опосередковано стає причиною проблеми, на вирішення якої розробляється і приймається політика.
БІЗНЕС-АСОЦІАЦІЇ	Неприбуткове об'єднання суб'єктів підприємницької діяльності, яке представляє як індивідуальні, так і групові потреби та інтереси своїх членів. Однією з основних цілей створення бізнес-асоціацій є лобювання інтересів своїх членів, зокрема й у процесі формування, прийняття та реалізації державної політики. В Україні функціонує низка асоціацій, які охоплюють інтереси бізнесу в усіх сферах економіки (наприклад, Український союз промисловців і підприємців, Торгово-промислова палата України), або мають вузькоспеціалізовану спрямованість (зокрема, Асоціація «Свинарі України», Асоціація виробників молока).

ГРОМАДСЬКІСТЬ

ГРОМАДСЬКІСТЬ	Відповідно до Оргузької конвенції, - одна або більше фізичних чи юридичних осіб, їхнє об'єднання, організації або групи, які діють згідно з національним законодавством або практикою.
ЗАЦІКАВЛЕНА ГРОМАДСЬКІСТЬ	Громадськість, на яку справляє або може справити вплив процес прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля, або яка має зацікавленість у цьому процесі. Недержавні організації, які сприяють охороні довкілля та відповідають вимогам національного законодавства, вважаються такими, що мають зацікавленість.
ГРОМАДСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ	Це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів. Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка.
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ	Це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи.

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА	Це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні та фізичні особи.
УКРАЇНЬСКА СТОРОНА ПЛАТФОРМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНА-ЄС	Є частиною Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС. Є одним з чотирьох органів асоціації, який складається з представників громадянського суспільства України з однієї сторони і членів Європейського економічного і соціального комітету з іншої. Основна функція – здійснення моніторингу виконання Угоди про асоціацію та надання рекомендацій органами державної влади та європейським інституціям щодо імплементації Угоди.
УКРАЇНЬСКА НАЦІОНАЛЬНА ПЛАТФОРМА ФОРУМУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА	Складова багатонаціональної платформи організацій громадянського суспільства з країн Східного Партнерства, країн-членів ЄС, європейських та міжнародних мереж. Східне партнерство – політика ЄС, що має на меті зміцнення стосунків зі східними сусідами ЄС.

ЕКСПЕРТНЕ / НАУКОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР	Група осіб або організація, створена для проведення досліджень і напрацювання шляхів вирішення проблем у різних сферах суспільного життя, зокрема економічній, політичній, екологічній, соціальній, культурній тощо. Аналітичні центри орієнтовані на проведення досліджень, аналізу та консультацій з внутрішніх і міжнародних питань, як результат допомагають розробникам політик та громадськості ухвалювати обґрунтовані рішення щодо державної політики.
НАУКОВА УСТАНОВА	Юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, утворена в установленому законодавством порядку, для якої наукова та (або) науково-технічна діяльність є основною. Розрізняють науково-дослідну, науково-технологічну, науково-технічну, науково-практичну установи.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МІЖНАРОДНА ДОПОМОГА

МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ

Це об'єднання держав, їхніх урядів, створене на основі міжнародного права та на підставі міжнародного договору для здійснення співробітництва і вирішення спільних питань у різноманітних суспільних сферах. Міжнародні організації як зацікавлені особи в екологічній політиці можна поділити на три групи: організації, що працюють над широким колом питань (наприклад, Програма розвитку ООН, ОЕСР), спеціалізовані організації та установи, робота яких дотична до охорони довкілля (наприклад, Енергетичне Співтовариство, ВООЗ) та власне екологічні організації (наприклад, Програма ООН з довкілля, Міжнародний союз охорони природи).

ПРООН (Програма розвитку ООН)

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) – агенція ООН, що спеціалізується на питаннях розвитку. ПРООН в Україні працює у партнерстві з Урядом України, іншими агентствами ООН, організаціями, що займаються питаннями розвитку, громадянським суспільством та місцевими громадами, допомагаючи знаходити рішення для глобальних і національних викликів у сфері розвитку через впровадження низки ініціатив, що базуються на досвіді ПРООН та порівняльному аналізі. Головна стратегічна мета організації – допомогти Україні в реалізації Цілей сталого розвитку, викладених у Глобальному порядку денному сталого розвитку на період до 2030 року. У сфері охорони довкілля та сталої енергетики, ПРООН допомагає Україні зміцнити її потенціал у вирішенні екологічних викликів на глобальному, загальнонаціональному, регіональному рівнях і на рівні громади, популяризуючи та поширюючи найкращі міжнародні практики, надаючи консультації щодо інноваційних підходів до вирішення проблем та створюючи партнерства задля впровадження пілотних проектів, які націлені на покращення якості життя.

ОЕСР (Організація економічного співробітництва і розвитку)

Міжнародна організація, яка працює над формуванням політик, що сприяють утвердженню процвітання, рівності, можливостей, добробуту та над створенням міжнародних норм і пошуку рішень з ряду соціальних, економічних та екологічних проблем. До складу організації входять 36 розвинених держав. Україна не є членом, але тісно співпрацює з ОЕСР як партнер.

ЕНЕРГЕТИЧНЕ СПІВТОВАРИ- СТВО

Це міжнародна організація, яка об'єднує ЄС та його сусідів для створення інтегрованого загальноєвропейського енергетичного ринку. Основна мета Енергетичного Співтовариства – поширити правила та принципи внутрішнього енергетичного ринку ЄС на країни Південно-Східної Європи, Чорноморського регіону та за його межами на основі юридично обов'язкових рамок. Держави-сторони (Україна є стороною) беруть на себе зобов'язання у сфері енергетики та довкілля, згідно з якими створюють нормативно-правову базу відповідно до *acquis communautaire* ЄС та лібералізують свої енергетичні ринки.

<p>ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я)</p>	<p>Спеціалізована установа ООН, яка опікується проблемами охорони здоров'я у світовому масштабі. Водночас ВООЗ робить неоцінений вклад у розроблення глобальних стандартів повітря та води, забруднення яких є загрозою для життя і здоров'я людини.</p>
<p>МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА</p>	<p>Ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів надаються донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України. В останні роки на підтримку екологічних проектів допомога надавалася організаціями системи ООН (ПРООН, Глобальним екологічним фондом), Фондом Е5Р (ЄБРР – адміністратор фонду, Північна екологічна фінансова корпорація – розпорядник фонду і виконавча агенція), Європейським банком реконструкції та розвитку, ЄС, урядами США, ФРН, Канади, Норвегії, Швейцарії, Швеції, Японії тощо.</p>
<p>ДОНОР</p>	<p>Іноземна держава, уряд та уповноважені урядом іноземної держави органи або організації, іноземний муніципальний орган або міжнародна організація, що надають міжнародну технічну допомогу відповідно до міжнародних договорів України.</p>

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

АСОЦІАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

- Асоціація міст України // <https://www.auc.org.ua/>
- Українська асоціація районних та обласних рад // <http://uaror.org.ua/>
- Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад // <http://vassr.org/>
- Асоціація сільських, селищних та об'єднаних громад // <https://assogu.org.ua/>

БІЗНЕС АСОЦІАЦІЇ

- Український союз промисловців і підприємців // <https://uspp.ua/>
- Торгово-промислова палата України // <https://www.ucci.org.ua/>
- Міжнародна бізнес асоціація // <http://iba-ua.com/>
- Українська бізнес асоціація // <https://uba.in.ua/>
- Європейська Бізнес Асоціація // <https://eba.com.ua/>

ГРОМАДСЬКІ ПЛАТФОРМИ/СПІЛКИ/МЕРЕЖІ

- Українська сторона Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС // <https://eu-ua-csp.org.ua/>
 - Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства // <http://eap-csf.org.ua/natsionalna-platforma/>
 - Коаліція «Реанімаційний Пакет Реформ» // <https://rpr.org.ua/>
 - Українська кліматична мережа // <http://climategroup.org.ua/>
-

АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ

- Офіс зв'язку українських аналітичних центрів у Брюсселі // <https://ukraine-office.eu/>
 - Інститут економічних досліджень та політичних консультацій // <http://www.ier.com.ua/ua>
 - Діксі Груп // <http://dixigroup.org/>
 - Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД) // <http://www.icps.com.ua/>
 - Центр Разумкова // <http://razumkov.org.ua/>
 - Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля» // <https://www.rac.org.ua/>
 - Фонд «Демократичні Ініціативи» ім. Ілька Кучеріва // <https://dif.org.ua/>
-

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

- Програма ООН з довкілля (UNEP) // <https://www.unenvironment.org/>
 - ПРООН в Україні // <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>
 - Міжнародний союз охорони природи (IUCN) // <https://www.iucn.org/>
 - Всесвітня метеорологічна організація (WMO) // <https://public.wmo.int/en>
 - Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO) // <https://www.who.int/behealthy>
-

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

- Представництво ЄС в Україні // https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ

Агломерація	36	Використання ГМО у замкненій системі	41
Адаптація до зміни клімату	40	Висновок	13
Аналіз зацікавлених осіб (стейкхолдерів)	45	Віденська конвенція про охорону озонowego шару	29
Аналітична записка	9	Відходи	36
Аналітичний документ	9	ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я)	49
Аналітичний центр	47	Впровадження політики	8
Апроксимація (наближення)	23	Генетично-модифікований організм (ГМО)	41
Асоціації органів місцевого самоврядування	45	Глобальні екологічні проблеми	27
Базельська конвенція	30	Горизонтальні політики	34
Басейнова рада	38	Громадська організація	46
Басейновий принцип управління	38	Громадська спілка	47
Бенефіціар	45	Громадське об'єднання	46
Бернська конвенція	30	Громадський моніторинг виконання Угоди про асоціацію	23
Бізнес	46	Громадськість	46
Бізнес-асоціації	46	Державна цільова програма	9
Біла книга	9	Державний моніторинг довкілля	35
Біологічне різноманіття	38	Державний орган нагляду (контролю) у сфері охорони довкілля	35
Видалення відходів	37	Директива	13
Визначення проблеми	7		

Добровільне об'єднання територіальних громад (ОТГ)	45	Комітет асоціації	22
Довкілля в Угоді про асоціацію	22	Комплексна державна екологічна політика	34
Додаток XXX Угоди про асоціацію	22	Конвенція Еспо	28
Додаток XXXI Угоди про асоціацію	22	Конвенція про охорону біологічного різноманіття	29
Донор	49	Конвенція CITES	30
Екологічна безпека	34	Концепція «нуль відходів»	37
Екологічна мережа	38	Короткострокові плани дій	36
Екологічні нормативи	34	Межі імплементації	24
Екологічні права людини	28	Механізми дотримання міжнародних угод у сфері охорони довкілля	27
Економіка замкненого циклу (циркулярна економіка/кругова економіка)	36	Міжнародна організація	48
Економіка низьковуглецевого розвитку	41	Міжнародна технічна допомога	49
Енергетичне Співтовариство	48	Міжнародний договір	27
Європейський зелений курс (European Green Deal)	16	Міжнародні договори ЄС	13
Європейська Комісія	14	Мінаматська конвенція	30
Європейська Рада	14	Місцеве самоврядування	45
Європейське агентство з навколишнього середовища	15	Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар	29
Європейський Парламент	14	Набрання чинності міжнародним договором	27
Європейський Суд Правосуддя (Суд Європейського Союзу)	14	Навмисне вивільнення ГМО	41
Запобігання утворенню відходів	36	Надмірне регулювання («Gold-plating»)	17
Зацікавлена громадськість	46	Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ)	39
Зацікавлені особи (стейкхолдери)	45	Наукова установа	47
Звіт про виконання Угоди про асоціацію	23	Національний план з енергетики та клімату	41
Зелена книга	9	Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок	40
Зміна клімату	40	Обрання найбільш прийняттого варіанту	7
Зона	36	ОЕСР (Організація економічного співробітництва і розвитку)	48
Імплементація (впровадження)	23	Озоновий шар	40
Імплементація міжнародного договору	27	Озоноруйнівна речовина	40
Інтегрований дозвіл	39	Оргуська конвенція	28
Картагенський протокол про біобезпеку	30	Оселища	39

Основні сфери екологічної політики та права ЄС	16	Протокол про СЕО	28
Офіційний вісник ЄС	14	Процес імплементації директиви	24
Оцінка впливу на довкілля (ОВД)	35	Пульс Угоди	23
Оцінка політики	8	Рада асоціації	22
Очікуваний національно визначений внесок	40	Рада Європейського Союзу	14
Паризька угода	29	Регламент	13
Парламентський комітет асоціації	23	Рекомендація	13
Парникові гази	40	Рішення	13
Перевірка доцільності	17	Розробка варіантів вирішення проблеми	7
Перероблення відходів	37	Розширена відповідальність виробника	37
План управління ризиками затоплення	38	Секторальні політики	34
План управління річковим басейном	38	Стратегії, програми, плани	10
Плани щодо якості повітря	36	Стратегічна екологічна оцінка (СЕО)	35
Платформа громадянського суспільства Україна-ЄС	23	Угода про асоціацію між Україною та ЄС	22
Повторне використання	37	Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства	47
Політика «розумного регулювання»	17	Українська сторона Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС	47
Політика (державна політика, policy)	7	Управління якістю атмосферного повітря	35
Пом'якшення зміни клімату	40	Установчі договори ЄС	13
Практика Суду ЄС	13	Цикл політики	7
Принцип «забруднювач платить»	15	Цілі екологічної політики ЄС	16
Принцип перестороги	15	ЮНЕП (Програма ООН з навколишнього середовища)	27
Принцип ієрархії поводження з відходами	37	acquis communautaire	13
Принцип інтеграції екологічних питань у політику та дії ЄС	15	Natura 2000	39
Принцип пропорційності	15		
Принцип субсидіарності	15		
Природно-заповідний фонд	39		
Програма з регуляторної доцільності та практики (REFIT)	17		
Програми дій з навколишнього середовища	16		
Проектування політики	8		
ПРООН (Програма розвитку ООН)	48		

